XVIII. — MANUSCRITS HISTORIQUES

1496

Papier d'emballage. — Reliure en cuir noir gaufré, très mal conservée. — Écriture karšūnī claire. — Encre noire. — Le ms., dont les ff. sont détachés et en très mauvais état, est paginé de 1 à 299. — Aucun f. de garde. — Tous les ff. sont mités. — Des taches d'humidité.

Hauteur: 300 mm.; largeur: 205 mm. — Surface écrite: 235 × 140 mm. — 24 lignes la page.

XVIIIe s.

cf. aussi le MS 36

Istifān ad-DUWAIHĪ (patriarche maronite, né en 1630, mort en 1704): تاريخ الازمنة.

Nous avons, dans cet ouvrage, la fameuse chronique qui reprend le récit des événements importants de 1095 à 1699. Cette histoire est caractérisée par son ampleur, par sa précision, par sa grande érudition. L'auteur a consulté ses prédécesseurs, en a détaché ce qui allait à son but, et nous a donné une histoire aussi complète que possible. En voici l'*incipit*: البسملة . المقدمة . الحمد لله الموحد بالذات والمثلث بالصفات الاول بلا بداية والاخر بلا نهاية الذي يغير وهو لا يتغير له المجد ابداً ...

Cf. la notice de l'auteur dans le livre de Mgr Butros Šiblī, publié en 1913.

Cet ouvrage a été édité par le P. Ferdinand Taoutel dans la Revue *al-Mašriq* (44), 1950. La partie de l'ouvrage concernant les maronites a été publiée par Rašīd Šartūnī (1890).

Au bas de la page 299, l'explicit nous donne la date de la copie et le nom du copiste (al-Ḥūrī Ilyās Sarkīs, 1797): كان النجاز منه في اليوم الثامن من شهر اشباط سنة الف وسبعماية وسبعة وتسعين مسيحية بيد العبد الحقير الذي ليس يستحق ان يذكر اسمه في الكتب المقدسة الخوري الياس سركيس من قرية عابيه فارجو من ناظر اليه وقاري فيه ان يذكرني بحسن الدعاء ولا يلوم حقارتي على ما يجده من النقص والخلل صح صح .

Immédiatement après, un autre *explicit*: كان النجاز من هذا الكتاب المبارك عن يد كاتبه المذكور اعلاه وهو كتاب تاريخ مجموع من اثبت الاراء واصدق الاقوال قد نظمه وجمعه قدس قداسة الاب الجليل ريس احبار طائفتنا المارونية وملفان كنيستنا الانطاكية ماري اسطفانوس الدويهي رحمنا الله ببركاته

واسبغ علينا جزيل نعمه وخيراته وهو وقفاً مخلداً لكنيسة ابينا العظيم القديس ماري مارون الكائن بقرية جزين وكان ذلك باهتمام الشدياق عساف عازر وكيل الكنيسة فاذكره ...

A la page 1, un *ex libris*: هذا الكتاب ملك الخوري يوحنا عازر من قريت جزين المحترم

A la même page nous trouvons un ordre de bien accueillir à Jérusalem un pèlerin; cet ordre est écrit probablement par le Wālī du Sandjak de Jérusalem: افتخار الاخوان المكرمين محسوبنا الحاج محمد اغا متسلم سنجاق القدس الشريف خير زيد وقدرة . بعد السلام التام بمراسيم الاعزاز والاكرام المنهى اليكم بخصوص حامل مرسومنا هذا محسوبنا محمد عطا واجل له محسوبية زايدة علينا المراد تسوقوا معاه الاعزاز والاكرام لانه قاصد زيارة المسجد الشريف . عرفناكم والسلام . La signature est illisible.

(Cf. Cheikho, *op.l.*, pp. 101-102. — Graf, *op.l.*, III, p. 370 où l'auteur a indiqué où se trouvent les différentes copies de ce ms.).

1497

Papier glacé. — Reliure en carton, dos en cuir, mal conservée. — Écriture nasḫī claire. — Encre rouge et noire. — Le ms. est paginé de 1 à 301. — 3 ff. de garde à la fin, rien au début. — Des taches d'humidité. — Des ff. mités.

Hauteur: 213 mm.; largeur: 150 mm. — Surface écrite: 138 × 85 mm. — 11 lignes la page.

XVIIIe s.

Nous avons, racontée en 42 chapitres, l'histoire d'Alexandre le Grand. C'est une histoire anonyme, mais l'auteur fait, dans l'introduction, une profession de foi catholique. En voici l'*incipit*: البسملة. نبتدي بعون الله تعالى وحسن توفيقه بكتابت (كذا) تاريخ الاسكندر المكدوني اليوناني . اننا قد نجد كثيرون من المورخين السالف عبورهم قد تقدموا وانجمعوا ووضعوا تواريخاً شتى ... فها قد نظرت في اللغة اليونانية خبر الاسكندر المكدوني فاحببت ان اخرجه الى اللغة العربية بعد بحث شديد وجد فريد وانا احد فيه بمعونة ربنا ومخلصنا يسوع المسيح الاله المتأنس ابن الله وكلمته المعروف بالجوهرين والفعلين والمشيتين والقنوم الواحد . ومنه اطلب المعونة والاسعاف... كان ذلك بتاريخ سنة ١٦٦٠ الف وستماية وستون للتجسد الهائل . وبعد فاعلم اني وجدت الخبر من حين مولده الى منتها وفاته ...

Au r. du premier f. nous avons, ainsi libellé, le titre de l'ouvrage: كتاب قصة الاسكندر ذو القرنين وما جرى له من الفتوحات والغزوات من ابتدي عمره الي اخره على التمام والكمال بالخير .

Au bas de la page 301, l'*explicit* nous donne la date de la copie seulement: وكان الفراغ من هذا الكتاب في اوايل شهر حزيران سنة ١٧٩٤ مسيحية الموافق الى ١٥ شهر ذي القعدة سنة ١٢٠٨ الهجرة العربية . تم وكمل بالخير .

Au verso de ce dernier f. un *ex libris*: قد دخل بمكتبة الحقير في روسا الكهنة اتاناسيوس جبرايل حمص مطران مدينة حمص وكان ذلك في مدينة حلب زايراً متنذراً الى ارادة الله تعالى وذلك في ٢٦ شهر نيسان سنة ١٨٣١ .

Au-dessous de ce texte, son sceau épiscopal.

Au recto du premier f. un autre *ex libris*: هذا الكتاب في ملك الحقير القس يوسف (×) وجعله وقفاً مؤبداً الى دير سيدة بزمار كرسي البطريركي جبل كسروان ومن قراه به لا ينساه من الدعا سنة ١٨٠٠ مسيحية .

1498

Papier ordinaire. — Broché. — Écriture nasḫī. — Encre noire. — Le ms. est paginé de 1 à 40. — 3 ff. restent blancs à la fin, 1 seul f. de garde au début.

Hauteur: 196 mm.; largeur: 203 mm. — Surface écrite: 156×88. — 19 lignes la page.

Probablement XIXᵉ s.

Ibrāhīm ḤAKĪM al-Ḥalabī: رحلة ابراهيم الحكيم الحلبي الى مصر. Narration poétique d'un voyage fait par l'auteur persécuté pour sa foi au XVIIIᵉ s. — L'auteur est parent de l'évêque de ce nom, il décrit son voyage d'Alep au Caire. En voici l'*incipit*: إن ارق والطف ما انشأت ووشت السن اليراع من تحية وسلام وآداب واحترام من فرائد غرر البيان من بحور الاذهان الزكية ...

Cette relation de voyage a été publiée dans *al-Mašriq*, X (1907) 559, 581, 708.

Aucun *explicit*.

(Cf. Cheikho, *op.l.*, p. 92. — Cf. plus haut, notre nº 1492).

1499

Papier ordinaire. — Broché. — Écriture nasḫī. — Encre noire. — Le ms. est paginé de 97 à 131. — 1 f. de garde au début et 1 seul à la fin.

Hauteur: 221 m.; largeur: 135 mm. — Surface écrite: 166×100 mm. — 20 lignes la page.

Probablement XIXᵉ s.

Anṭūn BŪLĀD: وثائق. Recueil de lettres échangées entre l'auteur et les patriarches grecs-catholiques. En voici l'*incipit* dans lequel l'auteur se plaint d'avoir été volé de ses meilleurs livres: اقول غب نهاية تحريري ما تقدم

في الساعة التاسعة من اليوم المذكور تشخصت ما فقد مع مكتبتي من التواريخ الغراء وما قاسيته لسببها من الاضرار والاسواء رفعت عيناي الى السما فظهر كتاب سحر البلاغة علناً ...

(Cf. *Echos d'Orient*, 10 (1907) 102; C. Korolevskij, *Histoire*, II, 302, 397. — *al-Mašriq*, 12 (1909) 266. — Sarkis, *op.l.*, p. 605).

Aucun *explicit*.

(Cf. Graf, *op.l.*, III, p. 290).

1500

Papier ordinaire. — Reliure en carton, dos en toile. — Écriture nasḫī dans certaines des parties. — Encre rouge et noire. — Le ms., amputé de la fin, est paginé de 1 à 189. — 2 ff. de garde à la fin, 1 seul au début. — Au dos du ms. le titre de l'ouvrage: كتاب التاريخ على مذهب اليعاقبة (خط) . — Des taches d'encre et d'humidité. — Certains ff. détachés. Certains autres mités. — Le ms. a été très usagé. — Des ff. récents sont intercalés aux ff. anciens.

Hauteur: 160 mm.; largeur: 118 mm. — Surface écrite: 120×87 mm. — 13 lignes la page.

Probablement XVIe s. pour l'ensemble.

كتاب التاريخ. Nous trouvons, dans cet ouvrage, un exposé de la doctrine jacobite et les interventions successives des patriarches pour condamner ceux de leurs fidèles qui affirmeraient une autre doctrine. En voici l'*incipit*: فهرست هذا الكتاب الذي يسما كتاب التاريخ . تقدمت الكتاب من قول سعيد ابن بطريق على الامانة المقدسة ، وتقسم على اربعة ابواب ...

A partir de la page 144, une étude de la correspondance des mois solaires et des mois lunaires: بسم الله الرؤوف الرحيم . مختصر في معرفة الشمس ودورها والقمر ودوره والحساب الذي يخرج منه تاريخ احد المرفع وتاريخ احد الفصح لما ياتي من السنين يقع الله الطالب والناظر امين .

Aucun *explicit*.

1501

Papier ordinaire. — Reliure en carton, dos en cuir jaune. — Écriture nasḫī. — Encre rouge et noire. — Le ms., amputé du début et dont certains ff. sont détachés, est paginé de 1 à 384. — 1 f. de garde à la fin, rien au début. — Des ff. manquent après la page 16. — Des taches d'encre et d'humidité.

Hauteur: 212 mm.; largeur: 148 mm. — Surface écrite: 150×91 mm. — 19 lignes la page.

XVIIIe s.

Yusīfos (Flavius Josèphe) : كتاب العبرانيين. L'*incipit* nous apprend que nous avons, dans cet ouvrage, l'histoire des Hébreux, la narration de leurs faits et gestes : البسملة . اول كتاب العبرانيين المسمى كتاب المكابيين المنسوب الى ايوسبوس ويسمى يوسف ابن كربون وابتداؤه ذكر اخبار ملوكهم والحوادث التي كانت في ايامهم منذ عمارة البيت في ايام عزرا لما انحدر الشعب من بابل الى ان خرب البيت والمدينة اعني بيت المقدس وجلوا منه في ايام سوساسبيانوس وتيطس ابنه ملوك الروم وقد جمع المصنف صاحب الكتاب جميع ذلك وفصله الى ثمانية اجزاء لكونه كان يجمع الاخبار عند حدوثها زماناً بعد زمان الى غاية الامر ونساله التوفيق في الهداية لما يرضيه امين .

Aucun *explicit*.

A la page 384, une conclusion dans laquelle le copiste nous renseigne sur ce qu'il a pu trouver de l'Histoire de Josèphe: تم . ما وجدناه من كتاب ايوسبوس الواصف الاخبار والتواريخ وقد وسع الفاظه وهذبها وقد ذكر بعض من وقف على هذا الكتاب يونانياً ان هذا الجزئين منه فن وجده على كماله فهو ينزه في حدايقه ويتفرج برياضه وازهاره ومجاري عيون مياهه وعذوبة انهاره وتعتريه البهتة من غرايب اخباره . هذا يحصل لمن يجده على هيأته وكماله لان هذا الذي جمعناه قليل من كثير واقل من قليل فن يطالع فيه فليعط العذر وهذا الكتاب باليوناني فيه اخبار المخلص يسوع المسيح مما تدل على ولودته وعجايبه وصلبه وقيامته وصعوده الا ان اليهود حذفوا ذلك لما نقلوه من اليوناني الى العبراني ويدل ان العربي منقول من العبراني والله اعلم .

Au verso du dernier f. de garde de la fin, un *ex libris*: نظر فيه الفقير اليه عز شأنه وتعالى بولص ولد ميخائيل فارس كبابه في ٣ ت ٢ سنة ١٢٤٥ .

A la page 1, un *ex libris*: بملك العبد الذليل ميخائيل فارس كبابه .

N.B. Nous avons introduit cet ouvrage en ces lieu et place tout en sachant que son auteur n'est pas à compter parmi les auteurs chrétiens.

Cf. l'édition de D. Gilb. Genebrad, Paris, 1599.

1502

Papier ordinaire. — Broché. — Écriture ancienne. — Encre rouge et noire. — Le ms., amputé du début et de la fin, est paginé de 1 à 142. — Aucun f. de garde. — Des taches d'humidité. — Le ms. a été très usagé. — Deux colonnes la page.

Hauteur: 295 mm.; largeur: 160 mm. — Surface écrite: 220×146 mm. — 22 lignes la page.

Probablement XIVe s.

Même ouvrage que le précédent.

Aucun *explicit*.